

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus de Conscientia, de Legibus, de Peccatis, de Virtutibus
Theologicis, de Religione, & Beneficiis. Adjunctis in hac editione
Propositionibus ad hanc usque proscriptis

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, 1734

VD18 90392140

Art. I. De Superstitione, & ejus Speciebus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40986

tur cultus inordinatus, ac vitiosus. Alia per defectum, quæ Irreligiositatis nomine exprimuntur.

ARTICULUS I.

De Superstitione, & ejus Speciebus.

Q. 1. *Quid est Superstitio?*

Resp. Est cultus inordinatus, ac vitiosus veri, vel falsi Numinis. Unde duplex est generatim, una ex parte rei cultæ, & est cultus falsi Numinis: & alia ex parte modi colendi, quæ verus Deus, sed modo inordinato colitur, & dicitur vitiosus cultus veri Dei.

Q. 2. *Quotuplex est species Superstitionis?*

Resp. I. Duplex est ex parte modi colendi verum Deum, scilicet cultus falsus, & superfluus. Cultus falsus est, cum falsa miracula prædicantur, vel scriptis mandantur, & sic verorum fides enervatur: vel falsæ Reliquiæ obtruduntur: vel cum auctoritate propriâ proponitur aliquid tanquam institutum à Deo vel ab Ecclesia, quod reipsa non est: vel adhibentur Cæremoniæ veteris Legis, quæ sunt à Deo repudiatæ: vel

Q 9 5

cum

cum Laicus Deum colit tanquam publicus Minister Ecclesiae. Hæc superstitionis species est semper ex se mortalis: quia gravem irreverentiam Deo infert, graviterque repugnat ejus honori, ac cultui, qui sola veritate nititur. *Spiritus est Deus: & eos qui adorant eum, in spiritu, & veritate oportet adorare.* Jo. 4.

Cultus superfluous est modus veri Dei colendi præter Dei & Ecclesiae institutionem, aut communem fidelium usum, & inutilis ad honorem Dei, & ad excitandam spiritus devotionem, vel domandam concupiscentiam; ut orare adhibito certo numero, situ, colore cereorum; non nere die Sabbati in honorem B. V. interim aliis servilibus insistendo, &c. Nam superfluum est medium, quod fini non congruit: finis autem divini Cultus est honor Dei per subjectionem mentis, & corporis. *S. Thom. q. 93. a. 2.* & cum exterior Dei cultus ad interiorum ordinem non conducit, superfluous est, qualiscumque illum adhibentis sit intentio. Hæc superstitio, juxta communem, est solum venialis; modò actio aliàs nulla lege sit prohibita, & absit scandalum, & contemptus Cæremoniarum Ecclesiae, ac communis fidelium usus: quia & materia levis est, & irreverentia non censetur gravis ob simplicitatem. Secus, si fiat post prohibitionem Superioris. Si tamen in Missa, vel in

in administratione Sacramentorum, relictis Rubricis, aliæ Cæremoniæ etiam pro sua devotione, & secluso contemptu, adhiberentur, videretur non posse excusari à mortali, ob materiæ gravitatem, & periculum grave, & gravem præsumptionem.

Cultus dicitur etiam superfluus ratione certitudinis vanæ, id est, non nixæ promissione divina; ut cum quis certò credit se à tali morbo, vel periculo liberandum, gestando imaginem, vel Reliquias Sanctorum, vel verba Scripturæ, &c. Quia licet hæc pia sint, tamen à talibus nullus effectus absolutè, & infallibiliter expectari potest, cum nullam habeant virtutem naturalem, nec divinam promissionem absolutam.

Resp. II. Quinque sunt species superstitionis ex parte objecti, quod colitur, seu cultus falsi Numinis, nimirum Idololatria, Divinatio, Vana observantia, ad quam revocantur Maleficium, & Magia.

Q. 3. Quid, & quotuplex est Idololatria?

Resp. I. Idololatria est supremus, ac divinus cultus creaturæ exhibitus, sive est actus, quo cultus supremus, & soli Deo debitus tribuitur creaturæ, ut oblatio Sacrificii facta Idolo, & quodvis signum honoris, quo quis creaturæ tanquam Deo se sub-

submittere intendit: v. g. genuflexio, suffitus, &c. Hinc patet esse scelus maximum, cum per illam honor soli Deo vero debitus tribuatur creaturæ, & sic gravissima injuria Deo inferatur: sicut in rep. maximum crimen est subditum pro Rege agnoscere, etque regium honorem deferre. Sunt autem per se tria signa externa propria latriæ, nempe Sacrificium, Templum, & Altare, quæ proinde sine gravi crimine nulli creaturæ offerri possunt. Alia verò signa, quibus Deus colitur, ut genuflexio, inclinatio capitis latriæ, vel inferiori cultui convenire possunt, & ab intentione, vel à circumstantiis determinantur.

Resp. II. Triplex est Idololatria; alia perfecta, qua quis divinum honorem Idolo defert, quia falsò putat esse Deum. Alia minus perfecta, cum quis creaturæ cultum externum Soli Deo debitum defert, non credens eam habere divinitatem, sed ex pravo affectu, v. g. ex odio veri Dei, vel cupiditate aliquid à diabolo, aliave creatura obtinendi: hæc ob malitiam voluntatis est crimen gravius, quàm perfecta. Et alia simulata, cum quis sine existimatione divinitatis, & interno affectu colendi, sed ex solo metu mortis, supremum cultum creaturæ exterius solum exhibet. Hæc est etiam semper mortale peccatum; nam continet gravem injuriam, ac irreverentiam in Deum, deferendo creaturæ honorem exter-

ternum soli Deo debitum. Estque crimen Læsæ Majestatis Divinæ: sicut qui externis signis subdito honorem regium externum serio præstaret, committeret crimen Læsæ Majestatis humanæ. Est etiam mendacium perniciosum contra Religionem, ac Confessionem Fidei, cum cultus exterior sit signum interioris.

Q. 4. *Quid, & quoruplex est Divinatio?*

Resp. I. Divinatio est significatio, vel inquisitio occultorum ope Dæmonis expressè, vel tacitè invocati. Dico, *occultorum*, id est, quæ ab homine propriâ industriâ cognosci nequeunt. Quod si res illæ à solo Deo cognosci possint, ut sunt secreta cordis, & futura libera, involvitur tacita Idololatria: quia Dæmoni tribuitur honor divinus, ei attribuendo, quod est Dei proprium, & ab eo expectando, quod à solo Deo obtineri potest. Si verò sint tales, quas Dæmon naturaliter scire potest, ut sunt actus externi hominum præsentis, vel præteriti, est nihilominus mortalis culpa; quia continet invocationem, & societatem saltem implicitam cum Dæmone jurato Dei hoste, quod quandam defectionem à Deo: & gravem in eum irreverentiam continet.

Resp.

Resp. II. Divinatio ex parte pacti duplex est: nam alia fit cum expressa invocatione Dæmonis, seu pactione cum eo: ut cum quis verbis Dæmonem invocat, vel aliquid usurpat, per quod putat Dæmonem cooperari. Alia fit cum invocatione tacita, & implicita: ut cum ad occultorum notitiam obtinendam adhibentur media vana, & impropportionata; tunc enim talis notitia non potest expectari nisi à dæmone, cum constet ejusmodi signa vana à Deo non esse instituta, nec à bonis Angelis exhiberi, nec habere connexionem naturalem cum illa: ut cum quis cupit furem cognoscere invertendo cribrum, aut proferendo certa verba.

Resp. III. Divinatio ex parte medii multiplex est, scilicet Præstigium, cum Dæmon variis apparitionibus oculos perstringit; Necromantia, quæ fit per mortuos in speciem suscitatos; Chiromantia, quæ per lineas manûs; Aruspicium, quod per viscera animalium; Auspicium, quod per motum, situm, aut numerum avium; Augurium, quod per garrutum avium; Astrologia judicaria, quæ per situm, ac concursum syderum; Sors divinatoria; item quæ fit per somnia, vel signa in aere, aqua, igne, corporibus terrestribus apparentia, &c. Sed ex communi hæc omnia inter se specie morali non differunt, cum non habeant malitiam notabiliter inter se diversam.

Nos,

Not. 1. Aliquos effectus naturales, v.g. serenitatem, pluviam, tempestatem conjicere licet ex avium, & animalium motu, garritu, volatu; nam hæc sunt proportionata cognitioni talium, saltem probabili.

Not. 2. Duplex est Astrologia; alia naturalis, & licita, qua ex syderum concursu prænantur Eclipses, Venti, Pluvia, Frigus, Æstus, & similes effectus, qui cum illis connexionem naturalem habent. Alia judiciaria, qua ex syderum concursu futura libera prædicuntur. Hæc à Script. Patribus, & multis Conciliis, & utroque jure, & à Sixto V. Constit. 17. graviter damnatur, ac prohibetur, cum actus liberi non possint per Astra cognosci, quippe qui ab Astris non pendent, sed à sola voluntate libera. Sicque Astrologia illa continet superstitionem, sicut aliæ divinationes: eum fundetur in Astris tanquam in signis. Quod si fundetur in Astris tanquam causis, erit etiam Hæreticum, nam tollitur libertas humana.

Not. 3. Triplicis generis sunt Sortes, nempe Divisoria, Consultoria, & Divinatoria. Divisoria sunt ea, quibus decernitur, cui aliquid tribuendum sit. Licite adhibentur sive ad hæreditatis divisionem, sive ad litis compositionem, quando jus utriusque partis apparet æquale, & utraque pars in sortitionem consentit. Item quoties

ties non apparet ratio, cur alter alteri in aliquo commodo, vel incommodo debeat præferri, ex Prov. 18. *Contradictiones comprimit fors; & inter potentes quoque iudicat.* Nam non sunt superstitiosæ, quia non assumuntur ad investigandum aliquid occultum; nec injustæ, cum ordinentur ad quemdam contractum, in quo æqualis est contrahentium conditio, ut res sit illius, cui fors obtigerit. Sortes tamen omnes veritæ sunt in Electionibus Ecclesiasticis, cap. 3. *de Sortib.* nec licet etiam Officia Sæcularia sorte distribuere ob periculum eligendi indignum, aut minus dignum. Nam Beneficia, & Officia tum Ecclesiastica, tum Sæcularia conferri debent dignioribus, qui non sorte, sed diligenti inquisitione rationis cognosci possunt.

Sortes consultoriæ, quibus inquiritur, quid in aliqua re obscura sit agendum, sunt illicitæ, nisi ex inspiratione divina fiant; continent saltem tentationem Dei, & periculum deceptionis diabolicæ. Imò sunt superstitio, si à dæmone cognitio expectetur. Quare sub Anathemate prohibentur. cap. *Sortes* 26. q. 5.

Sortes divinatoriæ, quibus inquiritur res occulta, vel futura, ut si quis ex taxillorum projectione, & dispositione divinaret, quis sit obtenturus victoriam, beneficium, &c. Sunt vera superstitio, cum sint medium vanum, & improportionatum huic effectui, ideo-

ideoque interveniat in iis tacita dæmonis invocatio. Et graviter prohibentur multis Canonibus *Caus. 27 q. 5.*

Not. 4. Licet aliqua somnia possint à Deo immitti, qui tamen facile, & temere somniis credit, non excusatur à gravi culpa, etsi dicat se credere illa esse à Deo; quia mortali periculo dæmoniacæ deceptionis se exponit; & quantum est ex se vult illis credere, etiamsi à dæmone sint. Ita Suarez. *Multos enim errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Eccli. 34.* Porro quando somnium ad peccatum, vel ad aliquid imprudens, aut vanum impellit, aut post somnium homo remanet animo turbato, & minus prompto, ac propenso ad opera virtutum, certum est illud non esse à Deo.

Q. 5. Quid, & quotuplex est observantia vana?

Resp. I. Observantia Vana est superstitio, qua ad effectum aliquem obtinendum adhibentur media vana, inutilia & improporcionata: vel qua quis ex observatione eventus fortuiti actiones suas vanè dirigit. Non differt à divinatione, nisi, quòd hæc ad cognitionem occultorum ordinetur, illa verò ad effectum externum, vel opus observantis. Quare quæ dicta sunt de divinatione, debent cum proportione accommodari vanæ observantiæ.

Tom. I.

R r

Resp.

Resp. II. Dividitur 1. In eam, quæ fit cum expressa dæmonis invocatione, seu pactione, ut cum quis verbis dæmonem invocat, vel usurpat aliquid, per quod scit dæmonem operari; & in eam, quæ fit cum implicita, ac tacita invocatione dæmonis, ut cum sine invocatione verbis facta adhibentur ad aliquid assequendum media vana, & improportionata, nec à Deo instituta. Dividitur 2. In tres species. 1. Est ars notoria, qua ad scientiam aliquam repente, & sine studio acquirendam usurpantur media vana, & improportionata, ut verba ignota, certæ preces, aliqua potio, &c. Et tunc tribuitur Dæmoni, quod Soli Deo convenit, scilicet infundere scientiam. 2. Est observantia sanitatum, qua ad sanandos morbos hominum, vel animalium, aut vitam, ac valetudinem conservandam adhibentur media vana, & per se inania, ut certa signa, nomina ignota, cœremonia inanes, certæ figuræ, numeri, characteres ignoti, &c. Aut etiam remedia naturalia, sed quibus aliqua frivola, seu vana adjunguntur tanquam necessaria, ut herbæ collectæ in Vigilia Sancti Joannis Baptistæ, aut etiam adhibentur preces, verba, scripturæ, gestatio Reliquiarum, vel Schedarum verbis Evangelii inscriptarum cum vana circumstantia; ut si inserantur aliqua falsa, apocrypha, incerta, aut verba ignota, ineptave: vel si vis, & efficacia precum con-

constituatur in modo eas scribendi, vel proferendi, aut in tali charta, tali figura, tali hora: vel si preces, verba scripturæ, gestatio Reliquiarum adhibeantur cum certa persuasione obtinendi sanitatem aut alios effectus, putà non moriendi sine Confessione, vitandi infortunii, &c. 3. Est observantia eventuum, qua quis ex eventu fortuito conjicit aliquid prosperi, vel adversi, & inde actiones suas moderatur: ut si quis manè domo egrediens, pedem offendat, & ideo domum revertatur, timens aliquid infausti: vel si quis credat, aliquos dies esse infaustos, ideòque negotia omittat, alios verò faustos, quibus ea conficiat: quod prohibetur cap. *Quis* 26. q. 7. nam cum ista nullam habeant vim naturalem, vel supernaturalem ad ea mala, vel prospera annuntianda, nec cum illis connexionem habeant, observantur ut signa vana, quibus cooperatur daemon, ut animos hominum talibus vanitatibus implicet, & à Deo, ac virtutibus avertat.

Not. Cognoscitur, & fit vana observantia. 1. Si ad effectum aliquem obtinendum adhibeatur aliquid, quod nullam habet vim, seu proportionem naturalem, nec à Deo per se, vel per Ecclesiam institutum est ad talem effectum, aut communi usu fidelium approbatum; tunc enim non potest effectus expectari nisi à dæmone, cum Deus se vanis rebus non immisceat: ideòque tunc

Rr 2

est

est saltem tacita dæmonis invocatio, & cum eo pactio. Ut si quis gestet amuleta, ligaturas, involucra fallis characteribus consignata, contra vulnera, vel subitam mortem, &c. 2. Si medio naturali, vel supernaturali adjungatur aliqua res, vel circumstantia falsa, aut vana tanquam necessaria, & efficax; quia cum illa non sit verum medium, necesse est, ut adhibeatur instar signi, quod cum non sit à Deo, continet pactum occultum cum dæmone, & ejus invocationem implicitam. 3. Cum preces, vel verba Sacra, aut Reliquiæ usurpantur cum certa persuasionem obtinendi infallibiliter effectum; nam cum neque ex natura sua, neque ex promissione divina habeant vim infallibilem, & absolutam, effectus non potest infallibiliter expectari nisi à dæmone: ut si recitentur preces promittentes recitantibus mortis subitæ, vel certi periculi vitationem, nullæ enim preces talem vim absolutam, & infallibilem habent. *S. Antonin.* Secus, si proferantur verba scripturæ, aut gestentur Reliquiæ, vel recitentur quædam preces, quæ nec falsum nec vanum contineant, ad obtinendum aliquid à Deo, si salutem nostram expedire judicaverit, non tribuendo illis vim certam, & absolutè infallibilem; hoc enim pium, ac bonum est, modo nullâ vanâ circumstantiâ contaminetur. 4. Cum ex rebus, vel verbis Sacris effectus vanus expectatur: ut si pro-

proferantur verba Sacra, ut annulus moveatur; nam virtus divina non efficit vana, & inutilia: & ideò ista referuntur saltem tacitè ad dæmonem, qui maximè cupit rebus, vel verbis Sacris honorari,

Q. 6. Quid est Magia?

Resp. Magia generatim est ratio efficiendi mira, hoc est, quæ habent causam occultam, sed creatam, ac proinde, quæ non superant vires naturales hominis, vel Angeli: in quo mira differunt à miraculis, quæ superant vires omnes naturales, & à solo Deo fieri possunt. Duplex est magia, naturalis, & superstitiosa. Naturalis est ratio efficiendi mira industriâ humanâ absque dæmonis opera, unde est licita. Magia superstitiosa, & illicita est ratio efficiendi mira ope dæmonis, estque species vanæ observantiæ. Hæc duplex est ratione finis, seu effectûs; nam vel exercetur ad ostentationem, aut commodum proprium, vel alienum, & vocatur simpliciter magia: vel fit ad nocendum aliis, & tunc dicitur maleficium.

Q. 7. Quale peccatum est divinatio, & quævis vana observantia, ac Magia?

Resp. Est semper de le mortale, à quo sola ignorantia invincibilis excusat, qualis

Rr 3

non

non est in rudibus, qui mōniti se ab iis non abstinēt, vel qui in dubio ea exercent. Nec potest esse veniale ratione materiae. *Est commun.* Prob. 1. ex Deut. 18. *Carve, ne imitari velis abominaciones illarum gentium. Nec inveniatur in te... qui ariolos sciscitetur, & observet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, nec qui Pythones Consulat, nec divinos, aut querat à mortuis veritatem. Omnia enim haec abominatur Dominus, & propter istius modi scelera delebit eos.* 2. Ex Patribus, & multis Conciliis. 3. Ex cap. 2. de Sortil. ubi Sacerdos qui ex Astrolabio auctorem furti inquirere voluit, etsi sine intentione invocandi dæmonem, gravissimè peccasse dicitur, & à Ministerio Altaris per annum integrum suspenditur. Quia in talibus continetur invocatio dæmonis, & pactio quædam cum eo vel expressa, vel saltem implicita seu tacita; nam quoties ad cognitionem, aut effectum aliquem obtinendum adhibetur aliquid vanum, & per se ad id inutile, nec à Deo vel ab Ecclesia institutum, necesse est, ut talis cognitio vel effectus expectetur à dæmone, & ejus ope obtineatur, cum obtineri nequeat per vim talis medii, utpote per se inutilis, & improportionati, nec à Deo, qui res illas vanas non instituit, nec iis utitur, nec à bonis Angelis, qui nil agunt nisi Dei jussu: unde tunc facto invocatur dæmon

mon, à quo id expectatur, & cum eo in-
 tur quædam societas, usurpando ea quibus
 se immiscet, & cooperatur. Omnis autem
 invocatio, pactio vel societas etiam impli-
 cita cum dæmone, perpetuo Dei hoste, in
 quavis re est graviter injuriosa Deo, & in
 ejus contemptum cedit, cum homo relicto
 Deo ad hostem ejus infensissimum hono-
 remque divinum affectantem confugiat:
 quod est crimen Læsæ Majestatis Divinæ,
 sicut in Rep. Societas, & Commercium cum
 hoste Principis est crimen Læsæ Majestatis,
 præsertim si ille conetur in omnibus actio-
 nibus Principi contumeliam inferre. Hinc
 illud 1. Cor. 10. *Nolo vos socios fieri Dæ-
 moniorum.*

Nec obstat, quòd aliquis testificetur, se
 renuntiare omni pacto; quia re ipsa facit
 contra suam testificationem, hoc ipso, quòd
 medium vanum usurpat; nam facto ipso
 opem dæmonis implorat, & vult tacitum
 pactum, volendo uti rebus vanis, & impro-
 portionatis ad aliquid obtinendum; cum
 illud non possit expectari, nec obtineri nisi
 à dæmone, qui solus talibus rebus coope-
 ratur, & se immiscet, testificatio autem fa-
 cto contraria nil excusat, & est illusoria.
 Gravius tamen crimen est, si invocatio, &
 pactio sit explicita, cum sit expressa volun-
 tas dæmonem verbò, aut factò invocandi,
 ideòque in Confessione explicari debet.

Hinc mortaliter peccant 1. Qui occul-

ta, vel futura per media vana, & impropor-
tionata inquirunt, prædicunt, enunciant,
vel qui tales consulunt, aut eorum dictis
fidem certam adhibent. Item qui alios de
fortuna consulunt seriò, vel cum scandalo:
si autem joco tantùm, nec fides adhibeatur,
& scandalum absit, dicunt esse solùm venia-
le, quia superstitio non est perfecta, nec læ-
ria. Obstat tamen, quòd consulens coo-
peretur peccato mortali alterius, ideòque
mortaliter peccet, nisi uterque joco tantùm
agat, nam tunc videtur peccare solùm ve-
nialiter. 2. Qui notitiã ex divinatione
partã utuntur tanquam certã, vel actiones
suas secundùm eam dirigunt. 3. Qui ad
aliquid obtinendum media inepta, & im-
proportionata adhibent, etiam joci causã,
sed ex quadam curiositate, ut experiantur,
quid casu accidat, quamvis putent, totum
esse vanum & futile: nam ii tentant expe-
riri, an dæmon de factò se illis mediis im-
miscat: ergo tentant cum dæmone socie-
tatem habere, quod mortale est, etsi joco
fiat. *Ua Castropal. La Croix, &c.*

Q. 8. *Quid est Maleficium?*

Resp. Est ratio nocendi aliis ope dæmo-
nis: unde continet triplicem malitiam
mortalem, scilicet contra Religionem, cha-
ritatem, & justitiam. Duplex est, aliud
dicitur veneficium, quo alicui in propria
per-

sona, vel animalibus damnum inferitur, morbis, doloribus, morte, &c. Fitque multis modis, utendo vel causis naturalibus cognitis ope Dæmonis, aut signis, ut cum imagines punguntur in aliqua parte, & tunc aiii læduntur in simili parte corporis: vel signa quædam aliorum corporibus, vel vestibus applicando, quibus durantibus malè afficiuntur. Aliud est amatorium, seu philtro, quod adhibetur ad carnalem amorem, vel odium excitandum, dæmone humores, & phantasiam commovente, unde oritur gravis tentatio, quæ tamen libertatem non adimit: quare qui philtro infecti in rem veneream consentiunt, verè peccant mortaliter.

Porro maleficium tolli potest 1. Exorcismis, oratione, pœnitentia, jejuniis, & aliis pietatis operibus. 2. Remediis ex Medicina petitis. 3. Destructione seu combustione signorum, quibus annexum est pactum, præcisè ut operum Diaboli, ex Rit. Roman. *d. Exorciz.* at non licet illud tollere per aliud maleficium, vel superstitionem, cum sit intrinsecè malum invocare dæmonem, vel ad id inducere.

Not. Divinatores, magi, & malefici non sunt absolvendi, nisi omne pactum cum dæmone, & commercium abjurent, ac dissolvant, & omnia signa, artis magicæ instrumenta, libros, schedas, ligaturas comburant, & damna illata refarciant. Quod

si Chirographum dæmoni dederint, non necesse est illud ab eo extorqueri; nam ad ejus destructionem sufficit pœnitentia.

ARTICULUS II.

De Irreligiositate.

Irreligiositas est peccatum, quo Deus in se, vel in rebus, aut personis sacris inhonoratur. Quintuplex est species, scilicet, blasphemia, tentatio Dei, sacrilegium, simonia, & perjurium, de quo jam egi.

Q. 1. Quid est Blasphemia, & quatuorplex?

Resp. 1. Blasphemia est locutio contumeliosa in Deum: triplex est specie diversa, nempe Hæreticalis, Imprecativa, & merè Dehonestativa. Hæreticalis est ea, quæ hæresim continet, & sic duplicem habet malitiam mortalem, nempe contra fidem, & Religionem: fit vel attribuendo Deo id, quod ei non convenit: ut si dicatur tyrannus, crudelis, injustus, &c. Item ô miserum Deum; vel de eo negando, quod ei convenit: ut si dicatur non esse omnipotens, bonus, misericors, non curare nostra, non prospicere rebus humanis, non omnia esse bene ordinata, dæmonem esse Deo me-